

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

*Чумарна Ф. П.,
викладач-методист,*

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»

Земля – найважливіша складова природних ресурсів, основа рослинного і тваринного світу, вмістилище природних багатств, операційний базис промисловості, населених пунктів і доріг, головний засіб виробництва в сільському господарстві. Тому раціональне землекористування є обов'язковою складовою комплексної системи експлуатації та охорони природних ресурсів.

Для сільського господарства найбільше значення має частина землі під назвою - ґрунт – особливе природне утворення, якому властиві риси живої та неживої природи, що сформулювались внаслідок тривалого перетворення поверхневих шарів літосфери під спільним взаємозумовленим впливом гідросфери, атмосфери, живих і мертвих організмів. Це одна із складових навколишнього середовища, її найважливіша властивість – родючість, яка займає чільне місце у житті людини, є найважливішою умовою існування і відтворення, які постійно змінюють одне одного в людських поколіннях.

Найбільшу цінність мають орні землі, які дають 88% необхідних людству продуктів харчування. В середньому на душу населення у світі припадає 0,25 га орних земель. Розораність земель є найвищою у світі і досягає 57% території країни та майже 80% сільськогосподарських угідь.

Сучасне використання земельних ресурсів України, на даний час, не відповідає вимогам раціонального природокористування. Порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень, що негативно впливає на стійкість агроландшафтів.

В результаті недбалого господарювання унікальні чорноземи України (60 млн га, або 50% світового запасу) на 60% порушені. Щорічно втрачається 100тис га родючих ґрунтів. Понад 18 млн га земель знищені ерозією, ще 2 млн га забруднені хімічними речовинами настільки, що рекультивувати їх

практично неможливо. Радіонуклідами контаміновано 4,6 млн га. У ґрунті накопичуються пестициди і біологічні забруднювачі.

Як відомо, для утворення родючого ґрунту потрібні тисячі, а то й мільйони років, а сучасна людина здатна зруйнувати ґрунт за 1 – 2 роки. Щороку землі України втрачають близько 24 млн тонн гумусу. Кожної години на нашій планеті:

- 1,7 га продуктивної землі стає пустелею;
- 55 людей отруюються і гинуть від пестицидів та інших хімічних речовин;
- 5 видів тварин чи рослин світу зникають.

Щорічно на поля планети вносять близько 400 млн тонн мінеральних добрив, понад 2 млн пестицидів. Невдалий підбір пестицидів та мінеральних добрив, надмірне їх внесення призводить до забруднення ґрунту та навколишнього середовища. Вони пригнічують біологічну активність ґрунтів, знищують корисні мікроорганізми, мезофауну, зменшують їх природну родючість. Дослідженнями встановлено, що після внесення в ґрунт пестицидів відбувається стрімке зменшення кількості чутливих до них мікроорганізмів. Для відновлення ґрунтових мікроорганізмів потрібен великий проміжок часу. Встановлено, що пестициди мають кумулятивні властивості і можуть зберігатись у ґрунті 8 – 12 років після застосування.

Протягом останніх 40 – 50 років в Україні аграрне виробництво робило основну ставку на мінералізацію ґрунтів, адже мінеральні добрива дозволяють швидко підвищити урожайність, та при цьому ж вони виснажують ґрунти, погіршують їх стан та призводять до зменшення родючості. Сьогодні агрономам вже потрібно боротися з наслідками не надто добре продуманої стратегії удобрення полів, у тому числі й шляхом збагачення ґрунту органічними речовинами, враховуючи те, що органічні добрива в Україні в даний час використовуються лише на 1% земель, а вони потрібні для відтворення ґрунтів та підвищення їх родючості. Вже тривалий час об'єми виробництва та застосування органічних добрив невпинно падають. Це

пояснюється тим, що за 25 років поголів'я ВРХ скоротились в 5 разів. Як наслідок, рівень удобрення земель на сьогодні становить лише 0,5 т/га.

Через нестачу органіки почалась дегуміфікація ґрунтів та погіршення їх агрономічних властивостей. На даний час, частка площ, оброблених органічними добривами, становить 1,1%. Тому за останні 20 років вміст гумусу в ґрунтах в середньому по Україні зменшився на 0,22% в абсолютних величинах.

Вносити більше гною господарства не мають навіть при великому бажанні – для цього потрібна широкомасштабна програма з відновлення тваринництва. Але існують програми удобрення із використанням альтернативних видів добрив, які можуть збільшити надходження органіки в ґрунт в декілька разів. У якості органічних добрив потрібно залучати рослинні рештки, перш за все соломку озимих культур, використання торфокомпостів, але їх більше використовувати для підживлення ґрунту на присадибних ділянках, використання сидеральних добрив, внесення гуматів, впроваджувати деградацію післяжнивних решток, варварську практику спалювання соломи та стерні на полях потрібно назавжди залишити в минулому, адже це, в прямому сенсі, гроші на вітер та велика шкода для родючого шару ґрунту.

Традиційне сільське господарство чинить серйозний вплив на землю. Синтетичні добрива та пестициди накопичуються в ґрунтовому шарі та мігрують, забруднюючи підземні води. Тому треба переходити на органічне землеробство, де використання таких підходів не прийнятне. Важлива відмінність органічного землеробства від традиційного полягає в тому, що воно формує і стабілізує ґрунти, зберігає природні зони та біорозмаїття.

Я вважаю, що дбайливе ставлення до землі буде тільки тоді, коли земля належатиме людям, які зможуть передавати її своїм нащадкам, тоді землю будуть використовувати більш ефективно, раціонально, а не тільки заробляти на ній.

Список використаної літератури

1. Екологічна енциклопедія. - Кишинів, 1996.

2. Екологічний енциклопедичний словник / Під заг. ред. І. І. Дедю. - Кишинів, 1990.
3. Мякишев І. Проблеми українського ґрунтознавства. - Чернівці, 2001. Основи ґрунтознавства. - Чернівці, 1999.
4. Сільськогосподарська екологія: Навч. посіб. для ВНЗ/ За заг. ред. В. О. Головка, А. З. Злотіна, В. Л. Мєшкової. – Х.: Еспада, 2009.- 624 с.: табл. 62, рис.27.